

Ασκήσεις φωνητικής-φωνολογίας

1. Μεταγράψτε από το φωνητικό αλφάβητο α) στη γραφή της ελληνικής και β) σε φωνολογική (φωνημική) γραφή το απόσπασμα από το σονέτο του Κ. Παλαμά “Οι νεράιδες” (από τη συλλογή *Τα παράκαιρα*, 1919):

takoráfi̯a osafrútase ⁿ dé̯f̥ɕa	stuxorúmaspuaxú ⁿ da ^m burí̯na
masplumízun kormiá ^m buγarí̯na	ródojín̩etetojélazmámas
máizoés cikardjés cetacé̯f̥ɕa	ceγarúfalokáthemaskláma
stár̥ɟizmámas maráz̥joikamí̯na	p̥ɕásesi̯ tumarmárutoθáma
tonanémonemí̯sxrisaγné̯f̥ɕa	jaicirát̩ɔŋksoθɕóncicirámas
cexrisástapelá̯jiðelfí̯na	caŋksoθɕá poscedí̯xniceðí̯ni
apanθrópoŋkufár̥ɟatadé̯f̥ɕa	m̥ɟasar̥ɟélisasiópsisuirí̯ni

(Γλωσσάρι: σεντέφι < τουρκ. sedef: “μαργαριτάρι”, πλουμίζω < μσν. πλουμίον < λατ. pluma: “στολίζω”, μπουγαρίνι: “το άνθος του γιασεμιού”, μαράζιο/μαράζι < τουρκ. maraz, γνέφια: “νέφη”, μπουρίνι < τουρκ. borin, ξωθιά: “ξωτικά/ή”.)

2. Μεταγράψτε α) σε φωνητική γραφή β) σε φωνολογική γραφή το ποίημα που ακολουθεί. γ) Καταγράψτε τουλάχιστον δύο (2) φωνολογικούς κανόνες με βάση τους οποίους η φωνητική παράγεται από τη φωνολογική μεταγραφή. (Θεωρήστε ότι το [j] είναι άλλοτε αλλόφωνο του [ɣ] και άλλοτε αλλόφωνο του [i].)

Αγνάντια το παράθυρο· στο βάθος
Ο ουρανός, όλο ουρανός και τίποτ’ άλλο·
Κι ανάμεσα, ουρανόζωστον ολόκληρο,
Ψηλόλιγνο ένα κυπαρίσσι· τίποτ’ άλλο.
Και ή ξάστερος ο ουρανός ή μαύρος είναι,
Στη χαρά του γλαυκού, στις τρικυμιάς το σάλο,
Όμοια και πάντα αργολυγιάει το κυπαρίσσι,
Ήσυχο, ωραίο, απελπισμένο. Τίποτ’ άλλο.
(Κ. Παλαμάς, *Εκατό φωνές*, 7)

3. Σύμφωνα με αρκετές περιγραφές της κυπριακής, τα φωνήματα /v, ð, ɣ/ αποβάλλονται (“αφαιρούνται” ή “σιγούν”) σε ορισμένο περιβάλλον. Μελετήστε τα παρακάτω δεδομένα και διατυπώστε τον κανόνα της αποβολής με όσο γίνεται μεγαλύτερη γενικότητα και απλότητα (σε δύο σειρές το πολύ). Προσοχή: πρέπει να δώσετε μια γενική, μονοσήμαντη περιγραφή της τάξης /v, ð, ɣ/.

síuros “σίγουρος”	oγámos “ο γάμος”	traó “τραβώ”
fóos “φόβος”	onasifíás “ο βασιλιάς”	traúin “τραγούδι”
fríin “φρύδι”	oðáskalos “ο δάσκαλος”	trió “τρυγώ”
káuras “κάβουρας”	póin “πόδι”	vulí “βουλή”
láin “λάδι”	p̥pió “πηδω”	vuós “βουβός”
laós “λαγός”	róa “ρόγα”	délta “δέλτα”
líon “λίγο”		

4. Εξετάστε τα ακόλουθα δεδομένα από τα ιταλικά (σε φωνητική μεταγραφή):

mámma “μαμά”	kóme “πώς”	téma “θέμα”
témpo “χρόνος”	tómbola “τόμπολα”	ámprio “φαρδύς”
áñfora “αμφορέας”	comñválida “επικύρωση”	imñfámia “ατιμία”
imñfekóndo “άκαρπος”	góññfio “φουσκωμένος”	imñválido “άκυρος”

Με βάση τα δεδομένα αυτά, προσδιορίστε εάν οι φθόγγοι [m] και [ɲ] αποτελούν διαφορετικά φωνήματα της ιταλικής ή αλλόφωνα του ίδιου φωνήματος. Αιτιολογήστε την άποψή σας. Παρουσιάστε δεδομένα που ν’ αποδεικνύουν ότι οι φθόγγοι [m] και [ɲ] έχουν την ίδια συμπεριφορά και στα ελληνικά.

5. Οι φθόγγοι [ɲ] και [ɳ] είναι αλλόφωνα του ίδιου φωνήματος στα ιταλικά. Να καθοριστεί η κατανομή τους:

nóta “νότα”	fáñgo “λάσπη”	fantazía “φαντασία”
añkóra “ακόμα”	fančúlla “κοπέλα”	ánsya “αγωνία”
número “νούμερο”	fina “φίνα”	véñgo “έρχομαι”
báñka “τράπεζα”	nído “φωλιά”	bandito “ληστής”
káne “σκύλος”	añkóna “Αγκώνα”	

Ευ. Β. Πετρούνιας, *Νεοελληνική Γραμματική και Συγκριτική («Αντιπαραθετική») Ανάλυση*, τ. Α': *Φωνητική και Εισαγωγή στη Φωνολογία*, Μέρος Β': *Ασκήσεις – Θεματικός Κατάλογος*, Θεσσαλονίκη: Ζήτη, 1997, σσ. 154-155.

- 6.1 Οι φθόγγοι [r] και [l] βρίσκονται σε συμπληρωματική κατανομή σε μια ποικιλία της Ganda. Σε ποιο περιβάλλον εμφανίζεται ο καθένας;

kola	lwana	buulira	lya	luula
omugole	lumonde	eddwaliro	oluganda	olulimi
wulira	beera	jjukira	eryato	omuliro
effirimbi	emmeeri	eraddu	wawaabira	lagira

- 6.2 Εξετάστε τα ακόλουθα δάνεια (από τα Αγγλικά, εκτός της τελευταίας λέξης). Ποια εξήγηση θα δίνατε στην ακανόνιστη συμπεριφορά των [r] και [l];

ebendera “flag”	leerwe “railway”	luula “ruler”
ssaffaali “safari”		

(M. Halle & G. N. Clements, *Problem Book in Phonology*, Cambridge, Mass.: The MIT Press, 1983, σ. 51)

7. Σε ποια συμφραζόμενα εφαρμόζεται ο κανόνας της ελληνικής: /s/ → [z] / ____; Γιατί τα [s], [z] δεν μπορούν να θεωρηθούν αλλόφωνα;

áse zmári síma azbún aspún azvós asfoðili zvíno sfína astós askí polézzgamíles
pézi pési zóni sóni àstopáretapófasi pozdéthatakàtaférete

8. Θ. Παυλίδου, *Επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης*, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, 1995, σ. 30: ασκήσεις 1-4, σ. 48: ασκήσεις 1-5.